

Sorg- og kriseberedskab for Guldborg Skole og fritidsinstitutioner

Du kan ikke forhindre sorgens fugle i at flyve hen over dit hoved, men du kan forhindre dem i at bygge rede i dit hår (kinesisk ordsprog)

Det er svært at forberede sig på ulykkelige omstændigheder, og selv den mest detaljerede forberedelse vil ikke kunne tage højde for alt.

Uanset hvad, så gælder det – som i så mange andre situationer, om at lade fornuften og empatien råde.

Når sorgen rammer, sættes der ofte noget i værk på skolen/fritidshjemmet/klubben via fx en sorg-/kriseplan. Det er godt, men glem ikke det langsigtede træk. Vedligehold er vigtigt, og barnet skal opleve sikkerhed for, at der passes på det – også på sigt.

Indhold

1. Hvis et barn dør.....	1
2. Hvis et barn mister en af sine nærmeste	3
3. Hvis personale dør	4
4. Håndtering af ulykker	5
5. Hvis børn oplever kriser.....	7
7. Børn til syge søskende	7
8. Vigtige telefonnumre og links:	8

1. Hvis et barn dør

På dagen:

- Skole-/fritidshjems-/klubledelse underretter gensidigt hinanden (er ledelsen ikke tilstede, så SKAL de ”findes” og tilkaldes).
- Skoleledelsen underretter klasselæreren og det øvrige personale (i frikvarteret).
- Fritidsinstitutionsledelsen underretter primærpædagog og den øvrige personalegruppe.
- ALLE personaler skal informeres, der ringes til dem, der er fraværende (det gør ledelsen).
- Klassekammeraterne informeres af deres klasselærer/primærpædagog – der sørges for, at de kan blive sammen med denne person resten af dagen. Det anbefales at lærerteamet - uanset ressourcer - benytter sig af inklusionsteamet, da disse kan støtte op om formidling til klassen samt information til forældre vedrørende hændelsen.
- De øvrige klasser/børnegrupper informeres af deres klasselærere eller primærpædagoger.
- Hvis børnene skal fra skole til fritidshjem, så skal alle klassetrin hentes af deres voksne og klasserne går samlet over på fritidshjemmet.

Klasselærere og pædagoger skal sørge for at der er mulighed for:

- At tale åbent og konkret om det, der er sket.
- At børnene kan tale om det, de tænker og føler.

Der kan eventuelt etableres et 'mindealter', med billeder af barnet, lys osv. så børnene har et sted, hvor de kan være kede af det, og snakke med en voksen. Andre tiltag kan også iværksættes. På skolen findes en 'sorgkuffert' med konkreter¹.

Der opfordres til, at sorgkufferten benyttes. Kontakt inklusionsteamet såfremt kufferten ønskes benyttet – kufferten findes på både STV og SJG.

INGEN børn sendes hjem, før forældrene er underrettede om det der er sket. Det er ledelsens opgave at sørge for dette. Som udgangspunkt skriver skoleledelsen brev til skolens elevers forældre, fritidsinstitutionen får kopier af brevet til fritidsinstitutionsbørn som ikke går på skolen. Forældrene informeres af pædagogerne, når de henter deres børn, og der henvises til brevet. Fritidshjemmet ringer til forældrene til de børn, som normalt selv går hjem.

OBS:

- Ingen børn må gå hjem, før forældrene er informerede om det, der er sket.
- Alle børn/familier skal have besked (der ringes til dem, der er fraværende – klasselærer/primærpædagog står for dette).
- Ingen børn må være alene steder, hvor de voksne ikke kan holde øje med dem.
- Der ringes til forældrene til børn, som reagerer på, at det er en svær situation.
- Der indkaldes vikarer, i det omfang det skønnes, at de vil kunne støtte børnene. Personalet vil også være berørte af dødsfaldet, men i første omgang er det de voksnes opgave, at få børnene gennem forløbet.
- Alle personaler bliver til alle børn er afhentet, der skal være mulighed for at yde kollegial omsorg for hinanden.

Næste dag (følgende hverdag):

- Der afholdes en mindehøjtidelighed på skolen for elever og ansatte på både fritidshjem og skole (der er mødepligt for fritidshjemspersonalet), hvis det er muligt og relevant inviteres fritidshjemets børn fra andre skoler med. Ledelsen står for mindehøjtideligheden.
- Der flages på halvt.
- Klassen/venskabsgruppen fra fritidshjemmet kan eventuelt inddrages i planlægningen af mindehøjtideligheden.

Begravelsen:

¹ Sorgkufferten indeholder bl.a. bøger, hæfter, film og andet materiale fra Kræftens Bekæmpelse, links og telefonnumre til relevante eksterne instanser, lys/tændstikker, bamse, idékatalog til sorgbearbejdning mv. Desuden findes en instruktion til kuffertens materialer i kufferten.

- Skoleledelse og fritidsinstitutionsledelse deltager, sammen med primærpædagog og klasselærer.
- Klasselæreren spørger familien, om de ønsker at lade klassekammeraterne og eventuelle andre nære venner deltage i højtideligheden – børn deltager kun ifølge med deres forældre.
- Klasselærer/pædagog videreformidler familiens ønsker ift. begravelsen til de andre forældre – og kan eventuelt organisere at de børn og forældre som deltager i begravelsen kommer samlet.
- Pædagoger og lærere køber blomster fra børnene.
- Skole-/fritidshjems-/klubleder køber blomster fra institutionerne.

Der ligger et stort bearbejdningsarbejde som fortsætter efter begravelsen – klasselærer/ primærpædagoger er ansvarlige for at planlægge det efterfølgende forløb. Hos inklusionsteamet kan støtte, viden og erfaring hentes. Fx kan der indhentes ideer til, hvordan et kirkegårdsbesøg kan forløbe.

Skole- og fritidsinstitutionsledelserne er ansvarlige for, at følge denne proces og bidrage med støttemuligheder for personale og børn.

2. Hvis et barn mister en af sine nærmeste

(Mor, far eller søskende)

På dagen:

- Den der modtager besked om dødsfaldet informerer ledelsen (skolens eller fritidshjemmet, som så informerer hinanden gensidigt).
- Alle skolens og fritidsinstitutionens ansatte informeres (fraværende skal være informerede inden de igen møder på arbejde, hvilket er ledelsens ansvar).
- Barnets klasse informeres af klasselæreren, der tales om det der er sket. På fritidsinstitutionen indkaldes til børnemøde på alle afdelinger.
- Klasselærer, primærpædagoger og/eller ressourcepersoner taler med klassekammerater og venner fra fritidsinstitutionen om, hvordan de kan vise ekstra omtanke for barnet, når han/hun vender tilbage til skole og fritidsinstitution. Tal med børnene om, at man ikke kan gøre nogen mere ked af det (det værste er allerede sket), men det er vigtigt at respektere om barnet har lyst til at snakke om det eller ej – grænser og behov skal respekteres.
- Klasselæreren kan evt. i samarbejde med primærpædagogen aftale med børnene at sende blomster, tegninger, breve el.lign.
- Inklusionsteamet står til rådighed vedr. samtale med klassens elever om, hvorledes der kan vises ekstra omtanke. Inklusionsteamet kan ligeledes tilbyde støtte til barnet der har mistet en forælder, dette bl.a. i form af samtaler med barnet.
- Skoleledelsen skriver i samarbejde med klasselæreren et brev til den berørte klasses forældre.
- Fritidshjemmet personale taler med barnets venners forældre, når børnene hentes – eller der ringes hjem til forældrene til nære venner.

Begravelsen:

- Klasselærer spørger den berørte elevs hjem, om de ønsker at læreren og eventuelt primærpædagog deltager i begravelsen.
- Skolens og fritidshjemmets ledelse sender blomster på institutionernes vegne.
- Når barnet kommer tilbage til skole og fritidshjem:
- Uanset klassetrin hentes barnet i skole af primærpædagogen. Der tages hånd om, at primærpædagogen ikke står for værkstedsaktiviteter den dag, men er til rådighed for barnet. De voksne sørger for at vise barnet, at de ved, hvad der er sket, at de er glade for at han/hun er tilbage, og at de står til rådighed for barnet.

3. Hvis personale dør

Ledelsen underretter ALLE personaler og samarbejdspartnere. Ledelsen gør det klart, hvorledes der skal fortælles om hændelsen til eleverne, således at alle er enige om 'historien'. Dem der ikke kan blive informeret personligt ringes der til – dette er ledelsens opgave. Ledelsen afgør, hvorvidt krisepsykologer bør inddrages.

I skolen:

- Klasserne informeres af deres lærere. Det kan være nødvendigt, at fortage skemaændringer, således at der tages hensyn til, at lærerens klasser bliver informeret af voksne, som kender dem godt. Her må lærerne hjælpe hinanden og være forberedte på at der kan komme voldsomme reaktioner.

På fritidsinstitutionen:

- Hvis det er muligt kaldes personalet ind øjeblikkeligt, og fritidshjemmets/klubbens personale fordeler sig i klasserne og fortæller børnene, hvad der er sket (sammen med deres lærer). Ellers samles børnene til børnemøder gruppevis, og deres primærvoksne fortæller, hvad der er sket.
- De voksne vurderer, hvordan resten af dagen skal forløbe.
- Klasselærere og pædagoger skal sørge for at der er mulighed for:
 - at tale åbent og konkret om det, der er sket.
 - at børnene kan tale om det, de tænker og føler.
- INGEN børn sendes hjem, før forældrene er underrettede om det, der er sket. Det er ledelsens opgave at sørge for at skrive brevet. Personalets opgave er, at sørge for at alle forældre informeres og at de får brevet, når de henter deres børn. Fritidsinstitutionen ringer til forældrene til de børn som normalt selv går hjem.
- Fritidsinstitutionen ringer til forældre til børn, som er stærkt påvirkede af dødsfaldet.
- Ingen børn må gå hjem, før forældrene er informerede om det, der er sket.
- Alle børn/familier skal have besked (der ringes til dem, der er fraværende – klasselærer/primærpædagog står for dette).
- Ingen børn må være alene steder, hvor de voksne ikke kan holde øje med dem.

- Der indkaldes vikarer, i det omfang det skønnes, at de vil kunne støtte børnene. Personalet vil også være berørte af dødsfaldet, men i første omgang er det de voksnes opgave, at få børnene gennem forløbet.
- Alle personaler bliver til alle børn er afhentede, der skal være mulighed for at yde kollegial omsorg for hinanden *.

Næste dag:

- Der afholdes mindehøjtidelighed på skolen ved dødsfald blandt skolens ansatte, på fritidshjemmet ved dødsfald blandt fritidshjemmets ansatte.
- Der flages på halvt.

På skolen:

- Der afholdes en mindehøjtidelighed for elever og ansatte fra både fritidshjem, klub og skole.

På fritidshjemmet

- Der afholdes mindehøjtidelighed for børn og ansatte på fritidshjemmet, samt for indskolingslærerne og andre fra skolen, som måtte være interesserede i at deltage.
- Hvis det er muligt inddrages børnene i, hvad der skal ske under mindehøjtideligheden f.eks. sange, salmer, blomster, musik, udsmykning, indlæg.
- Det er ledelsens opgave at invitere de pårørende til mindehøjtideligheden.

Begravelsen:

- Lederen taler med de pårørende omkring begravelsen, og spørger om børn må deltage i begravelsen. Ledelsen informerer personalet om familiens ønsker.
- Hvis de pårørende er indforstået med, at børnene kan deltage sørger klasselærer/primærpædagog i samarbejde med ledelsen for, at organisere hvordan børnene kan blive fulgt af deres forældre.

4. Håndtering af ulykker

Lærere/pædagogens håndtering af ulykker uden for skolen/fritidsinstitutionen:

- Stop/stands ulykken og tilkald hjælp (1 1 2). *Tip: Download 112 app'en. Her får alarmcentralen GPS-koordinatorerne for opkaldet og man behøver ikke at kende adressen. Vigtig tid vindes her.*
- Tag dig af det/de forulykkede barn/børn indtil hjælp når frem.
- Instruér de øvrige børn i, hvad de skal gøre (sæt jer ned og vent).
- Skaf dig overblik over ulykken. Hvad er sket? Hvem er involveret? Hvem er vidner?
- Hvis det er muligt tager en personale med den/de forulykkede barn/børn.
- Underret skolen/fritidsinstitutionen hurtigst muligt.
- Tag dig af de øvrige børn, vær opmærksom på panik-/chokreaktioner.

- Bring resten af børnene tilbage, skab ro omkring dem og sørg for at de kan få talt om ulykken.
- Inklusionsteamet kan tilbyde støtte og hjælp til de øvrige børn, såfremt dette ønskes.
- Almindeligvis vil der være 2 voksne til stede. Én tager sig af det forulykkede barn og yder første hjælp. Den anden skaffer hjælp og tager sig af de andre børn.
- Er man alene, er det vigtigt at give de andre børn en kort besked om, hvad de skal gøre lige nu, f.eks.: Sæt jer ned og blive siddende. Børnene vil have brug for at vide, hvad der forventes af dem, og det vil give ro til at hjælpe det forulykkede barn.

Ledelsens håndtering af ulykker:

- Ledelsen underretter forældrene.
- Ledelsen skaffer eventuelt hjælp til at få resten af børnene bragt tilbage.
- Ledelsen kontakter hospitalet og får information om den/de forulykkede barn/børn.
- Ledelsen underretter personalet (i tilfælde af større ulykker underrettes ALLE personaler).
- Ledelsen + en ekstra personale skal stå til rådighed, når børnene kommer tilbage.
- Børnegruppen holdes samlet, der skabes ro omkring børnene og mulighed for at snakke (evt. forplejning).
- Forældrene informeres ved afhentning.
- Er der tale om en ulykke med dødelig udgang, træder handlingsplanen for dødsfald i kraft.

Opfølgning:

- Børnene skal have at vide, hvad der er sket.
- Der er meget forskellige måder at reagere på efter en ulykke. Der skal tilbydes mulighed for efterbehandling for både børn og voksne.
- Hvis barn/børn er længerevarende indlagte efter en ulykke, holder primærpædagog/klasselærer kontakt til barnet/familien og sygehuset.

Lærerens/pædagogens håndtering af ulykker på fritidsinstitutionen/skolen:

- Den første til stede sørger for at der bliver skaffet hjælp. Råb og send eventuelt et barn ind efter hjælp og andre voksne.
- HUSK, på fritidsinstitutionen skal der trykkes 0 og dernæst 1 1 2.
- Øvrige børn holdes væk fra ulykkesstedet.
- Der skaffes flere personaler til at hjælpe ved ulykkesstedet, yde førstehjælp og beroligelse, samt tage hånd om de andre børn og sørge for, at der ikke kommer flere børn til ulykkesstedet.
- Ledelsen kontakter forældrene.
- Er der søskende, skal der tages hånd om dem. Inklusionsteamet kan være behjælpelig med at danne overblik over søskendeforhold mv., samt at tage kontakt til disse.
- De andre børn informeres om ulykken.
- En fra personalet tager med barnet/børnene på hospitalet.

5. Hvis børn oplever kriser

(Fx alvorlig sygdom, bedsteforældres død, skilsmisse mv.)

- Klasselærer/primærpædagog er særligt opmærksomme på barnets trivsel og reaktioner.
- Klasselærer/primærpædagog rådgiver og vejleder om muligheder for hjælp.
- Klasselærer/primærpædagog videregiver de nødvendige oplysninger til de andre voksne omkring barnet.
- Klasselærer/primærpædagog sørger for tæt samarbejde og løbende kontakt til forældrene.
- Inklusionsteamet tilbyder hjælp i forbindelse med sorg og krise. Der kan bl.a. tilbydes samtaler med barnet, formidling til klassens øvrige elever, samtalegrupper til børn der oplever forældres skilsmisse mv.
- Desuden kan sorg-kufferten med diverse relevante materialer benyttes.

Hvad hjælper børn i krise:

- Tid, nærvær, gode ører
- Lad barnet styre samtalen (med forsøg alligevel at give *indsigt*/forståelse, *oversigt*/hvor findes hjælp, *udsig*t/håb)
- Find et fælles tredje
- Giv ikke falske forhåbninger
- Vigtigt, at de daglige rutiner opretholdes
- Alle følelser er legale
- Husk, at hjælp til børn oftest går via forældrene
- Mindre børn har ofte brug for at informationerne doseres i små bidder
- Større børn - teenagere – har ofte ikke lyst til at vise sårbarhed, og kan derfor have svært ved at finde ud af hvor de skal gå hen med krisen (venner og idræt kan være godt)

7. Børn til syge søskende

- Klasse-/kontaktlærer er den første der tager kontakt til forældre og barnet. Denne afgør, hvorvidt der efterfølgende er behov for kontakt til RC-person - som kan kontaktes via åben rådgivning.
- Ledelsen kontaktes, såfremt der er behov for at indgå særlige aftaler omkring eleven.
- Plan f.eks.:
 - Klasselærer til det syge barn tager kontakt til søskendes lærere og fortæller om situationen.
 - Klasselæreren til søskende tager så en omsorgssamtale med deres elev.
 - Klasselærere holder øje med egne elevers trivsel.

- Ved bekymring benyttes f.eks. "Åben Rådgivning"

8. Vigtige telefonnumre og links:

- Center for Familieudvikling: <http://www.familieudvikling.dk/>
- Børn unge og sorg: <http://www.bornungesorg.dk/>
- Kræftens Bekæmpelse: <https://www.cancer.dk/>
- Børns vilkår: <https://bornsvilkar.dk/>
- PPR: 33 17 50 81, Ørnevej 55, 3. sal, 2400 København NV eller
- Krisepsykologisk Klinik, Afsnit 7622, Rigshospitalet, Ole Maaløes Vej 26, Opgang 76, 2. sal, 2100 København Ø, Tlf.: 35 45 78 50
- Brandvæsen/politi/ambulance 112 (Husk på fritidsinstitutionen skal der trykkes 0 først)
- Politi/Station Bellahøj 38 10 14 48
- NMC – Nordic Mental Cooperation 70 10 11 02
- Københavns Kommune: 33 66 33 66
- Fritidsinstitutionen ved Guldberg Skole: 35 30 22 25
- Klub Guldberg: 33 66 16 40
- Skt. Johannes Gården klub: 35 39 09 74
- Guldberg Skole: 33 66 47 47

Andet

- Bog: Rikke Høgsted "Til minde om..."
- Tegnefilm: "Når livet går sin vej" (A film)
- Tegnefilm + billedbog: "And, død og tulipan"
- Go cards til fx scrapbog
- Børns vilkårs brevkasse

